

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. Quando concurrunt bona temporalia proximi, & nostra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

DE PRÆCEPTIS DECALOGI.

SECUNDA PARS.

LIBER QUINTVS

IN DECALOGUM.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

In concursu vite privatorum.

CAPUT I.

Premittuntur quedam Charitate Proximo
debita.

P D Præceptum hoc quartum, immò & ad
cetera quæ in secunda Tabula Decalogi
continentur expeditius explicanda; neces-
saria est saltem compendiaria de dilectio-
ne proximi tractatio: id in hoc capite
agere, quali in frontispicio consequentium Librorum,
Duo hoc, & auspice, non detrectabo.

1. Sicuti autem certum est, nos obligari ad proxi-
mum diligendum, iuxta illud Matth. 22. *Diliges proxi-
mum tuum sicut te ipsum*; ita mihi certum videtur, non
esse obligationem cum diligendi per aliquem actum
intermedium; expresse tendentem ad ipsum proximum. Ita
D. Thom. 2. 2. q. 26. in corp. *Suar. de Charit. d. 1. sect. 4.*
4. *Coninch. de Charitate, d. 24. dub. 4.* latius enim, super-
que etiam ames Deum, ejusque voluntatem velis exequi;
neque enim jam involvitur amor proximi, qui est de Dei
voluntate. Quare si te abstineas ab eligendo actum odij,
contra ipsum proximum; & si erga eundem exequaris
opera externa benevolentiae (de quibus mox) facto ipso
& sepe etiam interne (cum hac opera fieri subinde re-
quirent sine aliquo tandem interno benevolentiae actu
proximum sufficienter amabis.

1. Duo ergo hic explicationem postulant; Primò,
qua ratione abstinendum sit ab actu odij, & de hoc
egimus §. 3. cum de charitate erga inimicos: crit sermo: Se-
cundo, quoniam ratione opera in bonum proximi sint ex-
hibenda? Quoniam verò duo sunt bona proximi, tem-
poralia, & spiritualia; de eisdem erit sigillatim hic dis-
putandum; an scilicet, quomodo bonis temporalibus,
& spiritualibus propriis, in utrorumque concursu, sint
debita præferenda.

§. 1. Quando occurrunt bona temporalia proximi,
& nostra.

1. Si equaliter ego alter privatus (nam de Rei-
pub. mox) realique indigeamus; mihi providere
de ea possum; neglecto proximo. Ratio est, quia ordo
Charitatis prior est, ceteris paribus, ad se, quam ad
alium. Hinc mea, & proximi vita extremè periclitante, si
utroque nequeo, mihi sine ulla culpa consulere, absque
dubio possum.

Pars I.

2. Difficultas est autem prima; Quando inæquales
sunt necessitates, agiturque de utriusque vita, ut si proxi-
mus privatus sit in extrema necessitate, tu in communi;
vel in gravi, v. g. periculo mortis certo, tu probabili;
quisnam erit tunc præferendus?

Respondeo, te nunc non teneri providere proximo,
sed posse tibi, Ita D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 4. *Coninch. d. 25.*
de Charit. d. 6. n. 79. Suar. de Charit. d. 9. sect. 3. Ratio est,
quia tuus, quod habes ad tuam vitam, est tantum, ut quo-
ties probabile est illam offendi, tueri contra quencun-
que eandem possis. Certè nimis arduum, & fragilitati
hominum impar onus exigeretur, si exigeretur aliud.
Dico (posse) nam. An tunc liceat, te relicto, consulere pro-
ximo, tangam infra, lib. 6. c. 1. §. 1. n. 6.

3. Illud est certum, in bonis, quæ non teneris ex obli-
gatione conservare, posse te proximo potius consulere
quam tibi; id enim munus est Charitatis: quare potes
pro bono proximi, tuas divitias profundere, si eas pro
alimenti, seu legitima filiorum, vel pro reddendo ære
alieno, vel simili conservare non tenearis; Si ita inæqua-
les necessitates, ut ad vitam proximi tuendam, non
quidem tuâ vitâ, sed fortunæ bona tibi sint amittenda:
an amittere tenearis, dicam n. 12.

In concursu vite Privati, & boni Reipublica.

4. Difficultas est secunda: An extremè periclitante
bono communi, seu Rep. seu Principe; necessariò ad
commune bonum ego teneam hoc malum etiam mea mor-
te, avertere, si possum? Pro hac difficultate juvat duotum
Recentiorum diversimodè sententiarum doctrinam hic
exscribere.

Ioannes enim Sanchez in sel. d. 43. num. 41. sic habet:
*Immo nec ob. conservandum bonum commune, astringi
quem propriam exponere vitam reor; est namque ius pro-
prium tuendi vitam adeo strictum, quod a nullo iure conser-
vandi alienus vici possit. Miles verò murum occupare cum
periculo vite tenebitur ratione pacis, & pecunia accepta,
ut diximus disp. 10. n. 9. explicantes D. Thomam, quem
usque modo credo non fuisse à Doctoribus perceptum. Ex
quo sequitur non devinci, aliquem teneri Regem defendere
cum dispendio propriæ vite, nisi ad id passionem se obstrin-
xisset. Hæc Ioan. Sanchez.*

5. Castro Palaus autem r. 1. r. 6. de Charit. d. 1. p. 8. n. 1.
cum communi sic contrâ docet: Certum est, te debere à
æquali tui, & Reip. necessitate, non solum bona fortuna, sed
etiam vitam expendere pro Reipub. conservatione. Sic
D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 3. ab omnibus receptus. Quia bo-
S. num.

num commune preferendum est speciali, & pars exponenda est ob conservationem totius. Et paulò post: quod dictum est de Reip. dicendum est de Principe, seu alia persona Reip. necessaria, si verè necessaria est: quia id ipsum est Reip. providere. Sic Suarez Valentia, &c. Hæc Castro Pal.

In concursu honoris, & fortunarum Privati, & Boni Reipublicæ.

6. Difficultas est tertia, Cum certum sit, si concurrant, bonum notabile Reip. & bonum non notabile meum: illud debere præponi, non verò meum, quia hic maxime valet illud: Totum est preferendum parti, Difficultas, inquam, est, si ob bonum aliquod notabile Reip. sit necesse me non quidem vitam de hac enim dictum est num. precedenti) debere amittere; sed omnes meas fortunas, vel omnem meum honorem, An obliget hæc amittere, ut illi bono notabili succurram bonum notabile dico; nam quid ob conservationem absolutam totius Civitatis, seu Reipub. dicam num. sequenti. Respondeo. Puto me non obligari. Ita colligo ex S. Thom. Coninch. Valent. Suar. aliisque allatis à Castro Pal. 1. 1. d. 1. charit. p. 9. n. 9. in simili. Ius enim conservandi propriam vitam, & ea, quæ vitæ sunt maxime necessaria; est admodum naturale, ut hinc excuset à procurando ejusmodi bono, quamvis notabili Reip.

7. Sed quid pro bono absoluto, seu conservatione totius Reipub. Respondeo: Vel possumus loqui, quando, cum amissione mei honoris illam conservaturus sum: Vel quando cum amissione meatum omnium fortunarum.

Quoad honorem, distinguendum cenfeo, Si enim modicum dedecus, nec multum excedens sustinendum mihi sit, teneor illud pro publici boni conservatione tolerare; nam ad id minus potest ratio ducta ex bono communi: At si agatur de magna honoris jactura apud ingeniosos cum plus ea timeatur, quam mors; videtur tunc habere locum doctrina Joannis Sanchez modò allata; sicut enim per ipsum non obligor vitam, sic nec honorem vitæ apud me æstimabiliorem prodigere: sed contendet omnino Castro Palaeus cum communis suam doctrinam locum habere, ut modò num. 8. videmus.

8. Non dissimili distinctione uteretur in casu, quo tuæ fortunæ essent necessariae ad vitam, seu conservationem Reip. Si enim ita depauperandus esses, ut vitæ necessaria tibi esse defutura; diceret Ioan. Sanchez, non obligari: quia sic æquivalenter, & moraliter vitam profunderes. Sed obligari affirmabit cum communi sententia Castro Palaeus eodem modo allatus. Quod si non esses hoc modo depauperandus, obligaberis ob dictam conservationem Reipub. ut omnes fateamur; quia tunc id poscit bonum commune.

In concursu propriarum fortunarum cum vitæ privati.

9. Verum ob conservationem vitæ alicujus privati, quoad expendenda bona temporalia, quid dicendum? Respondeo, esse non ab simili distinctione utendum, cum Coninch. d. 27. de charit. d. 8. à n. 134. in extrema vitæ privati necessitate obligaris aliqua saltem superflua; immò & aliqua convenientia tuo statui expendere, si sic occurrere possis. Ubi enim Charitas vitæ proximi vrget; si hic, agitur de bonis tibi non admodum necessariis, non urget?

10. At ea expendere, quæ sunt tuo statui ita necessaria, ut iis amissis, ab eo notabiliter cadere debeas, ut si ex notabili Artificem, ex artifice mendicum te fieri oporteat, non obligaris, Ratio est, quia non teneris arctius vitam tuam conservare, quam proximi; sed tuam non obligaris sic conservare: non enim teneris, v.g. ad sanitatem recuperandam, omnes tuas fortunas expendere, ita ut omnino miser reddaris, quia id moraliter mosi æquiparatur. Ergo nec alienam. Addit. Castro Pal. 1. 1. d. 2. part. 2. num. 6. utilius Reip. esse, nobilem retinere suum

statum, quam privatum pauperem mortem appetere.

11. Dixi n. 9. (aliqua saltem superflua) nam nec obligare possum vitæ magnam summam expendere, v. g. trium aureorum millia ob vitam privati conservandam etiam si iis expensis à suo statu cessurus non esset; nec pro privato infirmo extraordinaria medicamenta, Medicosque magnis sumptibus advocare, ex Coninch. ibid. n. 145. solum enim ordinariis mediis non verò extraordinariis succurrere proximo charitas jubet; esto, etiam id, ut quid perfectius, consulat.

Dum ergo Syraculis, Urbe toto Orbe clara, humanis litteris juvenes olim imbuere, incidit in manus famosi cujusdam Grassatoris, filius hominibus prædivitis, quem impius latro se omnino velle interficere per occultos Nuntios Patri minatus est, nisi lex aureorum millibus, condito die, missis, filij mortem redimeret, & ille quidem paterno amore redemit: sed in Conscientia ad quid obligatus fuisset ejusmodi Pater, qui ex similibus ejusdem latronis commissis sceleribus, cerò moraliter sciebat, cum minas fore factis comprobaturum? Si de alio, quam parente ageretur, ad nihil obligarem, cum Castro Pal. 1. 1. d. 8. quia ex dictis, neminem obligavius, magnis sumptibus vitam proximi custodire: nunc verò, cum sermo sit de Patre (& quid, si ipse Pater in simili vitæ discrimine versaretur, pecuniæque à divite filio exproberetur?) difficilior est resolutio. Equidem hæc uter distinctione. Si ea summa demi potest ex superfluis, vel solum statui convenientibus, obligarem Patrem, filijque; Si debent demi ex necessariis, ita ut, vel omnino depauperandi, vel admodum notabiliter à suo statu dimoventi essent, neutrum obligarem.

Ratio prioris dicti est, quia aliquid plus invicem sibi debent pater, & filius, quam alij. Quare licet alios non obligaverimus num. 12. tamen hos tam conjunctos, ubi agitur de superfluis, obligare valde est consentaneum. Ratio posterioris dicti est illa, quam hoc num. 11. dixi: ea enim, ut consideranti patebit, etiam hunc casum probat. Et nihilominus priorem dicti patrem non tantquam omnino certum affirmo; siquidem ratio, cur nemo sit cogendus multam summam expendere etiam de superfluis pro vita proximi (ut modò innui), & solius asserunt Castro Pal. loc. cit. n. 7. & 8. & Coninch. d. n. 145. videtur item probare de vitæ patris, vel filij, immò etiam de propria.

12. Ex prædictis una mihi dubitatio nondum est mente sublata. Diximus, non obligari quæpiam magnam pecuniæ summam expendere pro vita proximi, idque propter duas rationes num. 10. allatas; unde, per appositam consequentiam, infert Castro Palaeus rom. 1. 1. d. 2. p. 9. n. 7. In extrema necessitate non posse hominem, pro sua vitæ conservanda, rem valde pretiosam à divite surripere, quia scilicet non tenetur tunc divites, ut dictum est, magnam summam dare. Diximus item ex firmo omnium consensu, in extrema necessitate omnia esse communia. Ex his ecce dubitatio: Si omnia tunc sunt communia; ergo, & res pretiosæ; ergo & divitiæ, quatuor millia aureorum? ergo, dummodo non concitatur dives in æqualem necessitatem, vel in valde gravem, quia hæc æquivaleret extremæ, id quod n. 15. advertimus; poterit extremè indigens ea ab ipso sumere tanquam communia. Vide infra. §. 4. num. 4. ubi afferretur idem Castro Palaeus qui concedit ex Molina Christianum, ob metum mortis, posse in classibus Turcarum diripere bona Christianorum omnia; cur igitur hic negat? Neque obstant duæ illæ rationes n. 10. allatæ: quarum prima est, quod sicuti non obligaris tuam vitam tot sumptibus, totque medicamentis extraordinariis custodire; sic potes non servare alienam. Secunda est, quia utilius est Reip. Nobilem conservare suum statum, quam privatum vitam finire. Non obstant, inquam: nam ad primam responderi potest modo mox dicendo num. 15. sine, nimirum hominem in hoc posse credere juri suo, non autem juri alterius. Ad secundam, negando propter tam parvam utilitatem Reipub. amitti

rix suæ à privato; & sanè hic aptari potest dictum
 de bonis Sanchez §. 2. n. 178. asserendum Hos Docto-
 res non ipsi non facient, Aliis nimis rigida præcipere.
 Alii probabiliter faciunt, posse extempore indigentem
 largire modo dicto pretiosa; & consequenter, ex
 his opinionibus vi debere ad divitem eargi. Sed quia
 contraria opinio, ut vidimus; probabilis est, ideo pote-
 rit solum ex sequi, & illa non tradere. Nec datur bel-
 lus inter utramque parte absolutè, sed ex vi diversa-
 rum opinionum probabilium, quod non esse inconve-
 niens docemus.

concurſu propriarum fortunarum cum neceſſitate tempo-
li Proximi. Vbi, De Eleemoſyna.

17 Denique difficultas est quarta; An extra necessi-
tatem extremam tua bona pro privato effundere ali-
quando, seu dare in eleemosynam teneatis: nam pro pu-
blici dicitur num. 6.

Adverte primò, necessitatem in temporalibus aliam
esse extremam, aliam gravem, aliam communem. Extre-
ma necessitas est ea, qua proximos tuo auxilio indiger-
e brevis mortis, vel malum mortis simile incurrit, nec
alius alibi adjuvare possit, vel velit. Cum dicatur (ne
brevis mortis) intelligitur, ut Ledesma 2. p. 4. q. 1. 3. ar. 3.
ita ut in una hyme, vel in uno vero mortitatus sit: ce-
tem Sorus lib. 3. de just. 3. ar. 4. alii licet longè quis sit
inone, sit sit cetero mortitatus, si succurratur, adhuc esse
in extrema necessitate. Dicitur autem est (Mortis simile)
quia non solum qui mortitatus sit, eum, sed qui cetero in-
currit sit mortuum incurrabilem, vel amissionem ali-
cuius membri principalis, vel sensus corporis, esse in ex-
trema necessitate, docent merito Bannes, & Angelus
et Sanchez, l. conf. c. 5. d. 4. m. 6.

Gravis est, quæ hominem constituit non in certo :
sed in gravi periculo morbi incurabilis, vel morbi gra-
vis, vel abbreviationis vitæ vel capivitatis injustæ : vel
cunctis nobilitatis à suo statu denique vel cujuscunque
mali gravis : Periculum non lucranti magnam famam,
vel magnam viam pecunie, vel non acquirendi nobili-
tatem vitæ statim, non est gravis necessitas, quia hæc
non est jactura, sed acquisitio majoris boni : Nora au-
tem hanc gravem necessitatem habere plures gradus :
veluti majora, vel minorâ fuisse, intra latitudinem gra-
vitatû prædictâ mala.

Communis est, quā homines communiter; non de
cedendo notabiliter à suo statu laborant; & ut patienter
quādam morali sollicitudine succutari ab eodem patiente
possit. Unde vides pauperem, qui mendicare solet, non
esse, nisi in communi necessitate, nam vivendū non
decidit à suo statu; immo in illo persistit. Non ita dic
possit de eo qui alias est honeste cōditionis, huius
tamen, et periculum incidendi in mendicitatem, gravi
tūm vero malum est.

14. Adverte secundò, bona temporalia: Alia esse tibi necessaria ad vitam propriam, tuorumque sustentationem: Alia ad statum tuum decenter conservandum: Alia, quæ nec vite, nec statui sunt necessaria, quæ superflua vocantur. Quoniam verò aliqui contendunt probabiliter, quæ sunt necessaria ad acquirendum meliorem statum, non esse superflua: Sic Granadus 2. 2. *conv. s. 11. d. 1. scilicet. 4. n. 18.* lege Oration. de Lugo in *respons. lib. 5. d. 11.* (quævis aliqui Lorca 2. 1. *scilicet. 3. d. 39. memb. 1. n. 7. id negent*) Iacò raro quis, in hac sententia, dicitur habere bona superflua. His positis.

11. Respon. 1° ad quartam hanc difficultatem pro-
ponit: Aliquis docere præter externam, de qua ha-
bit prædictibus difficultatibus est disputatum, nunquam
autem ad gravem ad commune necessitatem proximi
utendum, obligari Fidelem suum auxilium adhibere.
In Bonac. tom. 1. d. 3. cap. 1. Decal. 1. præcep. q. 4. p. 6. a. n. 6.
alique plures apud Valsq. Azor. Coninch. cit. ad Castr.
tom. 1. n. 6. d. 2. p. 2. n. 10. consilium id esse ajunt, non præ-
ceptum: si quis ipsemet Fidelis potest ob Dei amo-
rem.

reni gravem necessitatem pati, sic potest alius idem permittit. Sed probabilius assero primo, obligari quampiam ex superfluis, & suo praesenti statui non adincommodum necessitati, gravi necessitati proximi succurrere. Ita Suae disp. 7. de char. sect. 3. Bellarm. §. 3. de bonis op. cap. 7. Coninch. A 27. d. s. r25. & 150. apud Castl. l. c. num. 12. id enim videtur innuere illud Ioan. 3. *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauferi viscera sua ab eo quomodo Charitas Dei mouet in eo?* Ratio est, quia Virtus Charitatis iubet proximo incurtere, sine gravi succurrentis incommodo: at succurrere ex bonis superfluis, in incommodo grave non affert; ergo, &c. Nec mirum, posse quenlibet eam necessitatem pro Christo pati: potest enim si velle quia in rebus suis potest suo Iuri cedere: at non potest idem velle in aliis? Hi enim suo Iuri, quod a virtute Charitatis habent de expectando aliorum auxilio, cedere non praesumunt.

¶ 16. Affero fecundò, ex notabiliter necessariis suo præfenti statui in dicto calo Fidei non obligari. Ita idem, Ratio est, quia ordo Charitatis nequam distat, ut dum gravi proximi necessitati succuro, in gravem ego, vel gravi similen incurram. Nam propter eandem rationem, tu etiam extrema necessitate vite laborans, non potes surripere rem ad alio æquè illa indigente: quia tunc ipse non tenetur dare, immò propter possessionem est melioris conditionis.

17. Affero tertio in communi necessitate satis esse ; si aliquando & te proximus adjuvetur, dando et aliam interdum ex bonis tuis cleemosynam. Ita Bonac. l.c.a.8. alique apud ipsum. (Credere[m] satis, si ex centum aureis annuis duos des, ex ducentis quatuor: sed non in eadem proportionis, si multum tuæ excedat divitiæ : Vide omnino *infra* l.8. tr. i.c. 2. §. 3. num. 14. cum de uxoris furtis.) Ratio est, quia ex una parte id videtur satis pro ea necessitate non adeo urgenti, & ex alia, si semper obligaveris, gravem in gravem tu ipse incursas; ad quod, ut dictum est, te Caritas non adstringit, sed solum allicit invitatque. Ex his multa necessario repetenda erunt *inferius* lib. 8. tract. 2. cap. 6.

18. Ad Complementum hujus tractationis de Eleemosynarum opere pretium erit audire sententiam Layman. lib. 2. t. 4. c. 6. n. 9. fin. An Obligatio, inquit, dandi eleemosynam communibus pauperibus sit sub culpa mortali, an veniali? Respondeo. Cum pauperem communis miseria levis, ac tolerabilis esse soleat, auxilium aliquo denegare, si commodum afferri possit, & nulla negandi ratio adsit, videtur esse culpa tantum venialis. Però hac ipso argonibus pauperibus eleemosynam iusta negandi causa esse solet, si dives propositum habeat illi dandi loco, aut tempore commodiore, vel magis indigentibus, vel si superflua, quae habet, ad alium plium usum conferre velit, ut Medina notat q. 3. de eleemosyna. 8. videtur secundò. Ad verò, si abundans divitiis nulla rationabili excusatione motus omnes a se mendicos, & pauperes inhumaniter repellat, si nimis inordinato divitiarum amore affectus, & Itaq; ac proximi charitate exutus, ideoque in malo statu versari videatur, juxta verbum Christi Matt. 6. Non potestis servire, & Mammonae, quamvis Confessurus absolutionem à peccatis divitiis facile negare non debeat, quod communes pauperum miseria per eleemosynam sublevare motus recuset. Tum quia de obligatione hanc, & qualis sit: Doctores non conveniunt, tum quia semper divites aliquam causam in specie praefert, cur recuset. Hæc ille: lege Castro Palauum rem. 1. tract. 6. de Charit. d. 2. p. 2. n. 3. qui notat duo: Primò, t. non esse obligatum inquire egegentium, ut illi subvenias, sufficit, si sis paratus illi subvenire, cum ejus necessitatem certò moraliter scies. Secundò, hanc certitudinem certitatis alterius non posse constare, nisi spectatis omnibus, prudentis arbitrio. Illud certum esse ait ex Bonacina, testimonium patientis indigentium, non esse sufficiens, quia facile in causa propria praesumi potest simulatio.

19. Quid amplius debeant Pastores, & Beneficarij,
vide *infr. lib. 8. tit. 1. cap. 2. §. cum de dominio*.